

Josef Milerad, docent, medicinsk chefredaktör, Läkartidningen (josef.milerad@lakartidningen.se)

Gott slut . . . och god fortsättning

100-åringen Läkartidningen seglar i medvind – trots tuffa tider

|| En ofta använd måttstock för framgång i tidskriftsvärlden är antalet prenumeranter och storleken på reklamintäkterna – framgångsrika publikationer skall ha mycket av bägge. När det gäller medicinska tidskrifter brukar procentandelen refuserade manuskript även anges som ett framgångsmått. Ju fler bidrag (helst över 90 procent) som refuseras, desto högre anseende.

Ingen av dessa framgångsschabloner går dock att applicera på en nationell medicinsk tidskrift som Läkartidningen. Att maximera reklamintäkterna på samma sätt som icke-referentbedömda tidskrifter kan göra är inte möjligt om Läkartidningen ska kunna bibehålla sin trovärdighet. Att refusera mycket är inte heller ett mål i sig. Läkartidningens uppgift är att öka läkarnas intresse för forskning och utvecklingsarbete, en medvetet hög refuseringsgrad vore i praktiken ett hinder för vetenskaplig publicering.

För att ge många möjlighet att medverka i tidningen utan att göra avkall på den vetenskapliga kvaliteten har Läkartidningens referentgranskning en tydlig, konstruktiv profil. Granskarna påtalar svagheter, men de lägger också ned ett stort arbete på att hjälpa författarna att förbättra sina manuskript så att artiklarna klarar kvalitetskraven för publicering.

Fler skriver, svallvågor ut i mediedebatterna

Om kriterierna för framgång i stället definieras dels som läsarnas intresse att skriva i och läsa Läkartidningen, dels som tidningens inflytande i medierna – då seglar Läkartidningen i medvind. År 2003 var ett toppår i Läkartidningens 100-åriga historia när det gäller antalet inkomna bidrag. Sammanlagt 968 manuskript och 234 debattartiklar kom in för bedömning, en 60-procentig ökning från 1997. Preliminära beräkningar visar att tendensen tycks ha hållt i sig under 2004. Det ökade inflödet har naturligtvis medfört att refuseringsgraden ökat, den är nu drygt 40 procent. Detta bör dock inte avskräcka någon, inte heller unga och oerfarna skribenter, från att skicka in manus och debattinlägg.

Att så många skriver i Läkartidningen beror till en del på att publiceringen ger stor uppmärksamhet. Enligt våra läsarenkäter läser drygt 80 procent av landets verksamma läkare Läkartidningen regelbundet – vare sig de är prenumeranter eller inte. Ännu fler läsare går varje månad in på Läkartidningens webbplats (lakartidningen.se) för att läsa enskilda artiklar, vi har nu 72 000 besök per månad!

Totalt 16 procent av prenumeranterna uppger dessutom att

FOTO: PASCAL GUETHELUCKY/SCIENCE PHOTO LIBRARY

Jo, solen lyser ännu nådigt över Läkartidningen. Drygt 80 procent av landets verksamma läkare läser tidningen regelbundet. Och Läkartidningens stora genomslagskraft lockar allt fler läkare att delta som skribenter.

det de läst i Läkartidningen har påverkat deras praxis.

Läkartidningen påverkar även nyhetsflödet i massmedierna, även om det ofta inte framgår att källmaterialet kommer från just Läkartidningen. Några av höstens stora medicinska mediedebatter kan tjäna som exempel. Gravt avskämda flyktingbarn, intimkirurgi hos kvinnor, hormonbehandling under klimakteriet samt sambanden mellan TV-tittande och koncentrationsstörningar hos barn har först belysts i Läkartidningen och en tid därefter i massmedierna.

Bland blindskär

Den positiva utvecklingen innebär inte att det saknas utmaningar. Dessa är inte specifika för Läkartidningen. Både de stora allmänmedicinska tidskrifterna – New England Journal of Medicine, JAMA, Lancet och BMJ – och de övriga nordiska läkartidningarna befinner sig i samma situation. De stora tidskrifternas anseende liksom citeringsfrekvensen

(impaktfaktorn) har ökat markant, medan intäkterna minskat. En orsak är att läkemedelsindustrin, som länge indirekt sponsrat läkarnas fortbildning genom att annonsera i ansedda tidskrifter, idag även riktar sig till grupper utanför läkarkåren via andra kanaler. En annan orsak är att antalet individuella prenumeranter minskar.

Det finns olika förklaringar till paradoxen att läsandet ökar samtidigt som prenumeranterna sjunker. En anledning är att många kan läsa flertalet medicinska tidskrifter från sin dator tack vare bibliotekens och de stora institutionernas ramavtal. De »stängda« tidskrifterna är i praktiken inte stängda. Denna utveckling kommer att fortsätta, och den kanske är önskvärd om målet är en maximal kunskapspridning.

De internationella tidskrifterna har försökt kompensera intäktsbortfallen genom att drastiskt höja priserna för institutioner och bibliotek. BMJ, som av ideologiska skäl haft hela sitt innehåll öppet på webben, gör en helomvändning och stänger från årsskiftet det mesta av innehållet för icke-prenumeranter. Om detta räcker för att behålla lönsamheten återstår att se.

Det finns starka önskemål från samhället och professionella organisationer om ökad tillgång till kvalificerad medicinsk information. Man efterlyser fler och längre uppföljningsstudier och kräver att alla forskningsresultat skall publiceras. Läkarnas kontinuerliga fortbildning skall också stå helt fri från ekonomiska intressen. Hur detta skall kunna åstadkommas utan att medicinska tidskrifter på sikt får en stabilare ekonomisk grund är svårt att se. •